

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ
ІНСТИТУТУ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ДЛЯ ПІДРОЗДІЛІВ
НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ
ФАКУЛЬТЕТ №3
КАФЕДРА ТАКТИКО-СПЕЦІАЛЬНОЇ ПІДГОТОВКИ

Тема лекції: «Організація і порядок здійснення органами та підрозділами системи Національної поліції України заходів за рівнями терористичних загроз, заходів антитерористичної стійкості органів і підрозділів Національної поліції України»

План:

1. Основні поняття, визначення та терміни при проведенні заходів щодо запобігання та ліквідації терористичних загроз.
2. Єдина державна система запобігання, реагування і припинення терористичних актів та мінімізації їх наслідків. Її завдання, структура та механізм функціонування.
3. Рівні терористичних загроз та заходи реагування суб'єктів боротьби з тероризмом на загрозу вчинення або вчинення терористичного акту.
4. Визначення ступеня терористичної стійкості потенційно небезпечних об'єктів.

Література:

1. [Закону України](#) «Про боротьбу з тероризмом»
2. Концепція боротьби з тероризмом, схвалена Указом Президента України від 23 квітня 2013 року № 230/2013
3. Постанова Кабінету Міністрів України від 18 лютого 2016 року [№ 92](#) «Про затвердження Положення про єдину державну систему запобігання, реагування і припинення терористичних актів та мінімізації їх наслідків»
4. Наказ УДО України від 30.06.2016 №185 «Про затвердження Інструкції з організації та порядку дій Управління державної охорони України за рівнями терористичних загроз»
5. Протидія терористичній діяльності: міжнародний досвід і його актуальність для України: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (30 вересня 2016 року). – К.: Національна академія прокуратури України, 2016. – 432 с.
6. Актуальні питання протидії тероризму у світі та в Україні: аналіт. доповідь / [Резнікова О.О., Місюра А.О., Дрьомов С.В., Войтовський К.Є.]; за заг. ред. О.О. Резнікової. – К.: НІСД, 2017. – 60 с.

ВСТУП

Завдання, які виконує Національна поліція України щодо посилення правопорядку й законності, активізації боротьби зі злочинністю і іншими правопорушеннями очікують від працівників поліції у першу чергу від керівної ланки, кваліфікованих, умілих і оперативних дій в різних умовах, у тому числі, пов'язаних з виконанням покладених на Національну поліцію завдань, у надзвичайних умовах.

Виникнення надзвичайної обстановки завжди супроводжується екстремальними ситуаціями, які перешкоджають правопорядку, завдають матеріальної і моральної шкоди, тому органи Національної поліції повинні перебувати в готовності своєчасного проведення необхідних заходів, як по попередженню, так і припиненню соціально небезпечних дій, а також по локалізації і ліквідації їхніх наслідків.

Належне вирішення цих завдань, складних і проблемних питань у більшості залежить від кваліфікації керівної ланки, очікує від нього глибоких знань, придбання вмінь і навичок керування органами поліції їхніми засобами в надзвичайних умовах, безпосереднього керівництва у проведенні спеціальних заходів щодо забезпечення охорони публічного порядку і боротьби зі злочинністю в самих екстремальних непередбачуваних ситуаціях і безпосередньо під час виявлення та попередження злочинів терористичної спрямованості.

Слово «терор» походить від латинського «страх», «жах». У своєму сучасному значенні воно стало вживається наприкінці XVIII в., і пов'язане з Великою французькою революцією. Практично у всіх «класичних» визначеннях фігурувало виділення насильницького аспекту боротьби з політичними супротивниками. Про терор на національному ґрунті й тим більше релігійному мова не йшла, хоча фактично саме ці два різновиди мають більш солідну історичну базу й щосили лютували вже тоді, коли самого слова «політика» (і народу, що його придумав) ще не існувало.

1. Основні поняття, визначення та терміни при проведенні заходів

щодо запобігання та ліквідації терористичних загроз.

У загальному виді тероризм — це використання суб'єктом (організацією або окремими людьми) насильства або погрози застосування його, як способу впливу на об'єкт (соціально-політичний інститут, угруповання, держава) для досягнення поставлених перед собою цілей (політичних, соціальних, економічних і т.д.). Інакше кажучи, тероризм – це насамперед метод досягнення якихось цілей, принципова основа якого – застосування (або погроза застосування) насильства. Як зазначено у ст.1. Закону України «Про боротьбу з тероризмом» *тероризм* – суспільно небезпечна діяльність, яка полягає у свідомому, цілеспрямованому застосуванні насильства шляхом захоплення заручників, підпалів, убивств, тортур, залякування населення та органів влади або вчинення інших посягань на життя чи здоров'я ні в чому не винних людей або погрози вчинення злочинних дій з метою досягнення злочинних цілей.

Ця ж стаття відповідного Закону дає визначення, що таке терористичний акт зважаючи на законодавчі та нормативні акти України. Так *терористичний акт* – злочинне діяння у формі застосування зброї, вчинення вибуху, підпалу чи інших дій, відповідальність за які передбачена статтею 258 Кримінального кодексу України. У разі, коли терористична діяльність супроводжується вчиненням злочинів, передбачених статтями 112, 147, 258-260, 443, 444, а також іншими статтями Кримінального кодексу України ([2341-14](#)), відповідальність за їх вчинення настає відповідно до Кримінального кодексу України.

Тут є особливість. Застосування насильства характерно й необхідно також і для деяких інших дій – наприклад під час війни або для спеціальних заходів, які проводять силові структури проти злочинців. Але у всіх названих випадках є певний паритет: солдат воюючої армії протистоїть такому ж солдатіві (якими б не були нерівними шанси); поліцейським або спецназівцям протистоять збройні злочинці, – інакше кажучи, відбувається боротьба при певнім співвідношенні шансів.

Теракт по суті – насильницький вплив «однобічної» спрямованості: ніхто йому не протистоїть і не може протистояти. І те, що виконавцями терактів часто

(останнім часом) є смертники, або, як люблять називати, камікадзе (неточно поширюючи назву японських воїнів-смертників на терористів), не змінє суті.

Так визначення *терористична діяльність* розуміє ту діяльність, яка охоплює:

- планування, організацію, підготовку та реалізацію терористичних актів;
- підбурювання до вчинення терористичних актів, насильства над фізичними особами або організаціями, знищення матеріальних об'єктів у терористичних цілях;

- організацію незаконних збройних формувань, злочинних угруповань (злочинних організацій), організованих злочинних груп для вчинення терористичних актів, так само як і участь у таких актах;

- вербування, озброєння, підготовку та використання терористів;
- пропаганду і поширення ідеології тероризму; фінансування та інше сприяння тероризму;

Таким чином при проведенні заходів щодо попередження та локалізації терористичних проявів, відповідно до ЗУ «Про боротьбу з тероризмом», використовуються та оперують такими термінами, як:

- терорист – особа, яка бере участь у терористичній діяльності;
- терористична група – група з двох і більше осіб, які об'єдналися з метою здійснення терористичних актів;

- терористична організація – стійке об'єднання трьох і більше осіб, яке створене з метою здійснення терористичної діяльності, у межах якого здійснено розподіл функцій, встановлено певні правила поведінки, обов'язкові для цих осіб під час підготовки і вчинення терористичних актів. Організація визнається терористичною, якщо хоч один з її структурних підрозділів здійснює терористичну діяльність з відома хоча б одного з керівників (керівних органів) усієї організації; боротьба з тероризмом – діяльність щодо запобігання, виявлення, припинення, мінімізації наслідків терористичної діяльності;

- антитерористична операція – комплекс скоординованих спеціальних заходів, спрямованих на попередження, запобігання та припинення терористичної діяльності, звільнення заручників, забезпечення безпеки

населення, знешкодження терористів, мінімізацію наслідків терористичної діяльності; {Абзац частини першої статті 1 в редакції Закону N 1313-VII ([1313-18](#)) від 05.06.2014 }

- район проведення антитерористичної операції – визначені керівництвом антитерористичної операції ділянки місцевості або акваторії, транспортні засоби, будівлі, споруди, приміщення та території чи акваторії, що прилягають до них і в межах яких проводиться зазначена операція;

Ст.5 цього ж Закону визначає повноваження Міністерства внутрішніх справ України спільно з Національною поліцією. Отже МВС України спільно з Національною поліцією організовує боротьбу з тероризмом шляхом запобігання, виявлення та припинення злочинів, вчинених з терористичною метою, розслідування яких віднесене законодавством України до компетенції Національної поліції; надає Антитерористичному центру при Службі безпеки України необхідні сили і засоби; забезпечує їх ефективне використання під час проведення антитерористичних операцій.

Зрілість, компетентність, організаторські здібності керівної ланки поліції, його рішучі дії в надзвичайній обстановці значною мірою забезпечують ефективність зусиль і кінцевий результат заходів, які застосовуються всіма підрозділами Національної поліції України.

Тому підрозділам Національної поліції, поряд з повсякденням, часто доводиться діяти в надзвичайних ситуаціях, умовах викликаних всілякими, у тому числі ще не вивченими явищами, у першу чергу тяжкими злочинами, підвищеною суспільною небезпекою, такими, наприклад, як захоплення озброєними злочинцями заручників, загрози вибуху тощо.

2. Єдина державна система запобігання, реагування і припинення терористичних актів та мінімізації їх наслідків. Її структура, завдання та механізм функціонування.

Закон України «Про боротьбу з тероризмом» визначає наступні суб'єкти, які безпосередньо здійснюють боротьбу з тероризмом у межах своєї компетенції. Такими суб'єктами є:

- Служба безпеки України, яка є головним органом у загальнодержавній системі боротьби з терористичною діяльністю;
- Міністерство внутрішніх справ України;
- Національна поліція;
- Міністерство оборони України;
- центральні органи виконавчої влади, що забезпечують формування та реалізують державну політику у сфері цивільного захисту;
- центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері захисту державного кордону;
- центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері виконання кримінальних покарань;
- Управління державної охорони України;
- центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, державну політику у сфері державної митної справи.

До участі у здійсненні заходів, пов'язаних з попередженням, виявленням і припиненням терористичної діяльності, залучаються у разі необхідності також:

- центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму;
- Служба зовнішньої розвідки України;
- Міністерство закордонних справ України;
- Державна служба спеціального зв'язку та захисту інформації України.

У відповідності до Закону України «Про боротьбу з тероризмом» було розроблено Положення про єдину державну систему запобігання, реагування і припинення терористичних актів та мінімізації їх наслідків (далі – Положення). Дане Положення передбачає та визначає механізм функціонування єдиної державної системи запобігання, реагування і припинення терористичних актів та мінімізації їх наслідків (далі – єдина

державна система), рівні терористичних загроз та заходи реагування суб'єктів боротьби з тероризмом на загрозу вчинення або вчинення терористичного акту.

Цим Положенням визначені основні *завдання* єдиної державної системи є:

1) запобігання терористичній діяльності, у тому числі забезпечення своєчасності виявлення та усунення причин і умов, що сприяють вчиненню терористичних актів;

2) інформування населення про рівні загроз вчинення або вчинення терористичного акту;

3) забезпечення безпеки об'єктів можливих терористичних посягань, до яких належать:

- об'єкти, щодо яких здійснюється державна охорона;
- важливі державні об'єкти;
- об'єкти підвищеної небезпеки;
- об'єкти єдиної транспортної системи України;
- особливо важливі об'єкти електроенергетики;
- закордонні дипломатичні установи, консульські та інші представництва іноземних держав на території України;
- установи "Державної кримінально-виконавчої служби"
- місця масового перебування людей.

Так до Єдиної державної системи входять наступні структурні підрозділи, а також з постійно діючих територіальних і функціональних підсистем.

До територіальної підсистеми входять координаційні групи Антитерористичного центру при регіональних органах СБУ та їх штаби.

Суб'єкти територіальної підсистеми організують діяльність щодо запобігання, реагування, припинення терористичних актів та мінімізації їх наслідків.

До функціональної підсистеми входять структурні підрозділи суб'єктів боротьби з тероризмом та Міжвідомча координаційна комісія Антитерористичного центру при СБУ.

Взаємодія територіальної і функціональної підсистеми здійснюється шляхом:

- обміну інформацією про загрозу вчинення терористичного акту;
- проведення спільних оперативно-розшукових та інших заходів;
- проведення моніторингу стану і тенденцій поширення тероризму в Україні та за її межами;
- організації і проведення командно-штабних та тактико-спеціальних навчань і тренувань з використанням сил і засобів суб'єктів боротьби з тероризмом.

Орган, який координує роботу єдиної державної системи та суб'єктів боротьби з тероризмом є Антитерористичний центр при СБУ (далі – Антитерористичний центр).

Управління функціональною підсистемою єдиної державної системи здійснюється суб'єктами боротьби з тероризмом у межах повноважень, координація діяльності якої здійснюється Міжвідомчою координаційною комісією Антитерористичного центру.

Управління територіальною підсистемою єдиної державної системи здійснюється координаційними групами Антитерористичного центру при регіональних органах СБУ.

Для забезпечення належного і своєчасного реагування на загрозу вчинення терористичного акту:

- 1) суб'єкти боротьби з тероризмом у межах своїх повноважень:
 - здійснюють постійний обмін інформацією з Антитерористичним центром з використанням наявних засобів зв'язку;
 - забезпечують готовність сил і засобів, що залучаються до проведення антитерористичних операцій;
 - надають Антитерористичному центру пропозиції до проекту плану проведення антитерористичної операції на об'єктах можливих терористичних посягань;
 - забезпечують належний рівень захисту та охорони об'єктів можливих терористичних посягань;

- здійснюють заходи щодо недопущення можливого застосування під час вчинення терористичного акту зброї, боєприпасів, вибухових, отруйних речовин і засобів масового ураження;

- організовують заходи щодо інформування та підготовки населення до дій в умовах загрози або вчинення терористичного акту;

2) Антитерористичний центр:

- проводить моніторинг загроз вчинення терористичних актів на території України та за її межами;

- розробляє план проведення антитерористичної операції на об'єктах можливих терористичних посягань;

- визначає потребу в силах і засобах, що залучаються до проведення антитерористичної операції;

- сповіщає суб'єктів боротьби з тероризмом про прийняття рішення щодо рівня терористичної загрози.

3. Рівні терористичних загроз та заходи реагування суб'єктів боротьби з тероризмом на загрозу вчинення або вчинення терористичного акту.

Відповідно до розвитку подій слід розрізняти різні рівні терористичних загроз. При надходженні інформації про загрозу вчинення або вчинення терористичного акту встановлюються такі рівні терористичних загроз:

“сірий (можлива загроза)” – за наявності факторів (умов), що сприяють вчиненню терористичного акту;

“синій (потенційна загроза)” – за наявності інформації, що потребує підтвердження, про підготовку до вчинення терористичного акту;

“жовтий (імовірна загроза)” – за наявності достовірної (підтвердженої) інформації про підготовку до вчинення терористичного акту;

“червоний (реальна загроза)” – у разі вчинення терористичного акту.

Рівень терористичної загрози тимчасово встановлюється для усіх або окремих суб'єктів боротьби з тероризмом та діє на всій території України, в окремих її місцевостях або на об'єктах можливих терористичних посягань.

Рішення про встановлення, зміну, скасування рівня терористичної загрози, строк та район дії рівня терористичної загрози приймає керівник Антитерористичного центру за письмовим дозволом Голови СБУ. Про прийняте рішення керівник Антитерористичного центру негайно інформує Президента України.

Рішення про встановлення, зміну, скасування рівня терористичної загрози, строк та район дії рівня терористичної загрози оприлюднюється через засоби масової інформації.

Рівень терористичної загрози скасовується у разі запобігання вчиненню чи припиненню терористичного акту та ліквідації загрози життю і здоров'ю людей.

Відповідно до встановленого рівня терористичної загрози здійснюються такі заходи:

1) у разі встановлення рівня терористичної загрози “сірий (можлива загроза)”:

суб'єкти боротьби з тероризмом у межах своїх повноважень:

- усувають та мінімізують дії факторів, що сприяють виникненню та поширенню тероризму;

- проводять профілактичну роботу;

- удосконалюють правові та організаційні основи боротьби з тероризмом;

- розробляють нові методи боротьби з тероризмом;

- підвищують рівень інформованості суспільства про небезпеку та масштаби тероризму;

- формують громадську думку з метою сприяння державній політиці у сфері боротьби з тероризмом;

- розвивають міжнародне співробітництво у сфері боротьби з тероризмом;

Антитерористичний центр:

- визначає, аналізує причини і умови, які сприяють виникненню та поширенню тероризму;

- надає методичну допомогу та рекомендації суб'єктам боротьби з тероризмом щодо виявлення і усунення причин та умов, які сприяють виникненню та поширенню тероризму;

- координує дії суб'єктів боротьби з тероризмом щодо розширення взаємодії з правоохоронними органами і спеціальними службами іноземних держав, антитерористичними структурами ООН, ОБСЄ, НАТО, ЄС, іншими міжнародними організаціями, що здійснюють боротьбу з тероризмом, на підставі міжнародних договорів;

2) у разі встановлення рівня терористичної загрози “синій (потенційна загроза)”:

суб'єкти боротьби з тероризмом у межах своїх повноважень:

- перевіряють інформацію про можливість вчинення терористичного акту;
- надають Антитерористичному центру інформацію про об'єкти можливих терористичних посягань;

- надають Антитерористичному центру інформацію про підготовку до вчинення терористичного акту;

- виявляють окремих осіб, групи та організації, дії яких спрямовані на підготовку та вчинення терористичного акту, припиняють їх протиправні діяння;

- здійснюють запобіжні, режимні, організаційні та роз'яснювальні заходи;
- проводять додатковий інструктаж співробітників правоохоронних органів, залучених до охорони громадського порядку, а також персоналу об'єктів можливих терористичних посягань на предмет своєчасного виявлення та припинення терористичних проявів;

- посилюють охоронні заходи у місцях масового перебування людей;
- збирають та узагальнюють інформацію про підготовку до вчинення терористичного акту;

- перевіряють готовність сил та засобів до реагування на вчинення терористичного акту та ліквідації його наслідків;

- посилюють охоронні заходи на об'єктах можливих терористичних посягань;

Антитерористичний центр координує дії суб'єктів боротьби з тероризмом щодо перевірки інформації про вірогідність підготовки або вчинення терористичного акту;

3) у разі встановлення рівня терористичної загрози “жовтий (імовірна загроза)” здійснюються заходи, визначені для рівня терористичної загрози “синій (потенційна загроза)”, а також:

суб'єкти боротьби з тероризмом у межах своїх повноважень:

- здійснюють постійний контроль за розвитком подій, пов'язаних із загрозою вчинення терористичного акту;

- здійснюють прогнозування ймовірних наслідків вчинення терористичного акту та приводять у готовність сили та засоби, що залучаються до проведення антитерористичної операції;

- оцінюють можливості закладів охорони здоров'я та суб'єктів забезпечення цивільного захисту до реагування на терористичний акт;

- посилюють охорону і перепускний режим на об'єктах можливих терористичних посягань;

- організують виконання робіт аварійно-рятувальними та спеціалізованими службами;

- здійснюють заходи щодо посилення безпеки, охорони громадського порядку та державного кордону;

- перевіряють власну готовність до захисту населення і територій у разі виникнення надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру, соціальних та воєнних надзвичайних ситуацій;

- здійснюють пошук вибухових пристроїв та зброї на об'єктах можливих терористичних посягань;

- інформують населення про порядок поведінки у разі загрози вчинення та вчинення терористичного акту;

- проводять у порядку, визначеному законодавством, оперативно-розшукові, контррозвідальні, розвідальні заходи з розшуку осіб, причетних до підготовки терористичного акту;

- оцінюють достатність наявних і визначають необхідність залучення додаткових сил і засобів суб'єктів боротьби з тероризмом;
- аналізують ефективність заходів з протидії терористичній діяльності, приймають на цій основі управлінські рішення;

Антитерористичний центр:

- здійснює підготовку та проводить позачергове засідання Міжвідомчої координаційної комісії Антитерористичного центру;
- забезпечує здійснення своєчасного обміну між суб'єктами боротьби з тероризмом інформацією про розвиток подій, пов'язаних із загрозою вчинення терористичного акту;
- здійснює додаткове обстеження району можливого проведення антитерористичної операції, за результатами чого уточнює план її проведення;
- перевіряє стан систем і засобів зв'язку, що використовуються під час проведення антитерористичної операції;
- проводить у взаємодії із засобами масової інформації роз'яснювальну роботу серед населення з метою запобігання виникненню паніки;

4) у разі встановлення рівня терористичної загрози “червоний (реальна загроза)” здійснюються заходи, визначені для рівнів терористичної загрози “синій (потенційна загроза)” та “жовтий (імовірна загроза)”, а також:

суб'єкти боротьби з тероризмом у межах своїх повноважень:

- надають Антитерористичному центру сили і засоби для проведення антитерористичної операції;
- здійснюють заходи з мінімізації та ліквідації наслідків терористичного акту;
- здійснюють евакуацію з місць можливих терористичних посягань населення, якщо виникає загроза його життю або здоров'ю, вживають заходів до порятунку людей, охорони їх майна, що залишилося без нагляду;
- розгортають пункти тимчасового розміщення людей, евакуйованих з місця вчинення терористичного акту, забезпечують їх їжею, одягом;
- здійснюють інші заходи, спрямовані на припинення терористичного акту;

Антитерористичний центр:

- розробляє або уточнює план проведення антитерористичної операції, визначає потребу в силах і засобах, що залучаються до її проведення;
- координує і організовує заходи з припинення терористичного акту, а також дії підрозділів і сил, які залучаються до здійснення таких заходів;
- забезпечує залучення всіх або окремих суб'єктів боротьби з тероризмом, а також сил і засобів до проведення антитерористичної операції;
- готує за результатами аналізу ситуації пропозиції щодо організації і проведення антитерористичної операції, подає Президентові України і Кабінетові Міністрів України інформацію про розвиток подій у разі вчинення терористичного акту та про вжиті заходи, а також про заходи, які планується здійснити;
- забезпечує взаємодію суб'єктів боротьби з тероризмом з відповідними центральними та місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, військово-цивільними адміністраціями, підприємствами, установами, організаціями незалежно від підпорядкування і форми власності;
- здійснює інші заходи відповідно до законодавства, спрямовані на запобігання або припинення терористичного акту, мінімізацію його наслідків.

Рішення щодо проведення антитерористичної операції приймається залежно від ступеня суспільної небезпеки терористичного акту керівником Антитерористичного центру при Службі безпеки України за письмовим дозволом Голови Служби безпеки України або керівником координаційної групи відповідного регіонального органу Служби безпеки України за письмовим дозволом керівника Антитерористичного центру при Службі безпеки України, погодженим з Головою Служби безпеки України. Про рішення щодо проведення антитерористичної операції негайно інформується Президент України.

4. Визначення ступеня терористичної стійкості потенційно небезпечних об'єктів.

Види тероризму

У літературі виділяється велика кількість видів тероризму, в тому числі: політичний, кримінальний, націоналістичний, повітряний, міжнародний, ідеологічний, етнічний, релігійний, індивідуальний, державний, військовий, мирний, корисливий, кримінальний, ідеалістичний. Фахівці налічують більше двадцяти видів тероризму: від тюремного до комп'ютерного.

Розрізняють наступні види тероризму:

- 1) за сферою дії: внутрішньодержавний та міждержавний;
- 2) за ставленням суб'єктів тероризму до державної влади: державний, недержавний;
- 3) за ступенем організованості: стихійний, структурований;
- 4) за кількістю учасників: індивідуальний, колективний, масовий;
- 5) за джерелом ініціативи: оборонний чи агресивний;
- 6) за масштабом: одноразовий, масовий;
- 7) за інтенсивністю: високо-, середньо- та низько інтенсивний;
- 8) за соціальною характеристикою суб'єкта тероризму: соціально-класовий, етнічний, релігійний;
- 9) за спрямованістю та глибиною соціальних перетворень: реформістський, радикальний, консервативний;
- 10) за способами впливу на об'єкт: демонстративний та інструментальний;
- 11) за засобами, які використовуються: збройний і незбройний;
- 12) за своїми цілями: націоналістичний, релігійний, ідеологічно заданий, соціальний.

Будучи явищем історичним, тероризм видозмінюється залежно від конкретно-історичної епохи і набуває рис та особливостей, властивих кожному етапу розвитку людства.

Технологічний тероризм – це злочини, які вчиняються з терористичною метою із застосуванням ядерної, хімічної, бактеріологічної (біологічної) та іншої зброї масового ураження або її компонентів, інших шкідливих для здоров'я людей речовин, засобів електромагнітної дії, комп'ютерних систем та

комунікаційних мереж, включаючи захоплення, виведення з ладу і руйнування потенційно небезпечних об'єктів, які прямо чи опосередковано створили або загрожують виникненням надзвичайної ситуації внаслідок цих дій та становлять небезпеку для персоналу, населення та довкілля; створюють умови для аварій і катастроф техногенного характеру.

Можливі об'єкти терористичних посягань

В Україні можливими об'єктами терористичних посягань є:

органи державної влади України, посадові особи і об'єкти, щодо яких здійснюється державна охорона Управлінням державної охорони України, зокрема Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України, Конституційний Суд України, Президент України та члени його сім'ї, Голова Верховної Ради України, Прем'єр-міністр України, Голова Конституційного Суду України тощо;

важливі державні об'єкти та прилеглі до них території і акваторії, визначені такими Указами Президента України;

об'єкти підвищеної безпеки, визначені відповідно до постанови КМУ від 11.07.2002 р. №956 «Про ідентифікацію та декларування безпеки об'єктів підвищеної безпеки»;

потенційно небезпечні об'єкти, визначені відповідно до Методики ідентифікації потенційно небезпечних об'єктів, затвердженої наказом МНС України від 23.02.2006 р. №98;

об'єкти газотранспортної системи, магістральні нафто-, газо- та продуктопроводи;

особливо важливі об'єкти електроенергетики, які підлягають охороні відомчою воєнізованою охороною у взаємодії зі спеціалізованими підрозділами інших центральних органів виконавчої влади, визначені відповідно до постанови КМУ від 28.07.2003 р. №1170 «Про затвердження переліку особливо важливих об'єктів електроенергетики, які підлягають охороні відомчою воєнізованою охороною у взаємодії із спеціалізованими підрозділами інших центральних органів виконавчої влади»;

□ дипломатичні представництва (посольства або місії) та консульські установи

іноземних держав в Україні;

□ закордонні дипломатичні установи України (дипломатичні представництва та

консульські установи України в інших державах, представництва при міжнародних організаціях);

□ місця з одночасним перебуванням 100 людей і більше (визначені відповідно до «Інструкції щодо вимог пожежної безпеки під час проектування автозаправних станцій», затвердженої наказом МНС України від 06.12.2005 №376, як місця масового перебування людей);

□ установи виконання покарань.

При визначенні ступеня терористичної стійкості потенційно небезпечних об'єктів необхідно виходити з того, що боротьба з тероризмом включає систему заходів:

Політичні заходи спрямовані на викриття підривного характеру діяльності терористів через ЗМІ, проведення широкої роз'яснювальної роботи серед місцевого населення, його виховання.

Правові заходи спрямовані на врегулювання діяльності держави і уповноважених нею органів щодо забезпечення обов'язкового виконання ними правил антитерористичного захисту та стійкості.

Організаційні заходи спрямовані на постійне удосконалення системи антитерористичного захисту, підвищення ефективності її функціонування та стійкості.

Економічні заходи спрямовані на реалізацію фінансових, матеріально-технічних, морально-психологічних, пропагандистсько-агітаційних, компенсаційних та інших заходів для вирішення завдань антитерористичного захисту та підвищення стійкості потенційно небезпечних об'єктів.

Адміністративні заходи спрямовані на здійснення контролю за дотриманням суб'єктами антитерористичного захисту відповідних режимів

(паспортний, охорони державного кордону, митний, внутрішньооб'єктовий тощо).

Режимні заходи спрямовані на організацію внутрішньооб'єктового і пропускнуго режимів. Здійснення режимних заходів покладається на органи державної влади та адміністрації підприємств відповідно до їх повноважень.

Інженерно-технічні заходи спрямовані на забезпечення об'єктів антитерористичного захисту засобами інженерно-технічного спостереження, контролю, охорони, а також забезпечення безпеки виробництва.

Фізичні заходи спрямовані на забезпечення фізичної охорони об'єктів антитерористичного захисту (воєнізована і невоєнізована охорона, патрулі).

Оперативні заходи – спеціальні заходи суб'єктів оперативно-розшукової діяльності, що спрямовані на отримання інформації щодо конкретних осіб, групи, організації, які мають в своєму розпорядженні вибухові речовини, зброю, які виношують плани підготовки терористичних акцій; несприятливі зміни обстановки на потенційно небезпечних ділянках виробництва, якими можуть скористатися терористичні групи, а також спрямовані на здійснення профілактичної роботи і розслідування причин аварій, катастроф в рамках їх компетенції.

Кримінально-процесуальні заходи спрямовані на встановлення характеру та змісту злочинної діяльності, а також їх учасників.

Військові заходи спрямовані на реалізацію планів операцій з використанням сил і засобів військових формувань України для пошуку та ліквідації терористичних груп.

Мобілізаційні заходи спрямовані на забезпечення необхідного ступеня готовності сил та засобів до дій в надзвичайних ситуаціях.

Перевірка ступеня антитерористичного захисту об'єктів, як правило, починається з проведення навчань та тренувань.

Підвищення стійкості об'єкту забезпечується посиленням найбільш уразливих елементів та ділянок.

Стійкість оцінюється за:

забезпеченням персоналу засобами захисту від можливих вражаючих факторів;

рівнем стійкості виробничого комплексу;

можливістю матеріально-технічного забезпечення виробництва при тимчасовому припиненні постачання;

готовністю підприємства до проведення відбудовних робіт при отриманні середніх та слабких руйнувань;

надійністю керування виробництвом та відбудовними роботами.

Рівень надійності визначається ступенем руйнувань, за яких:

необхідна короточасна зупинка виробництва для виконання середнього відбудовного ремонту;

необхідна тривала зупинка виробництва для виконання капітального відбудовного ремонту.

Щодо енерго-, газо- та водопостачання – підраховується необхідний мінімум потреби енергії, кількість джерел, оцінюється введення і система розведення (наземна, підземна, по ґрунту, по стінах будинків, по естакадах, повітряна) та їхня стійкість до впливу безлічі факторів природного, техногенного та терористичного характеру.

Технологічні процеси оцінюються, виходячи зі специфіки виробництва – досліджується надійність, взаємозамінність і захищеність основних технологічних потоків, окремих виробництв, ділянок, що дозволить науково обґрунтовано підійти до створення необхідних запасів деталей, вузлів та інших комплектуючих елементів.

В Україні встановлені категорії уразливості об'єктів в терористичному відношенні, які визначають ранжир об'єкту (серед інших об'єктів) за рівнем безпеки та характеристику ступеня ризику виникнення терористичних проявів за масштабами прогнозованих наслідків у випадку виникнення надзвичайної ситуації, що сталася внаслідок терористичного акту.

Для визначення потенційно небезпечних об'єктів встановлено три категорії уразливості об'єктів в терористичному відношенні:

Перша категорія уразливості об'єктів в терористичному відношенні встановлюється для об'єктів, відносно яких існує дуже високий рівень ризику виникнення терористичних проявів, внаслідок чого можливе виникнення НС загальнодержавного (транскордонного) рівня, що загрожує життю значної кількості людей, а також важкими внутрішньо- та зовнішньополітичними, соціальними, економічними та екологічними наслідками для України, а в деяких випадках – і для інших держав.

Друга категорія уразливості об'єктів встановлюється для об'єктів, відносно яких існує високий рівень ризику виникнення терористичних проявів, внаслідок чого можливе виникнення НС регіонального (обласного) рівня, що може привести до загибелі (загрози загибелі) людей або значного погіршення нормальних умов їх життєдіяльності, а також ускладнення соціально-політичного, економічного та екологічного стану регіону (області).

Третя категорія уразливості об'єктів встановлюється для об'єктів, відносно яких існує імовірність виникнення терористичних проявів, внаслідок чого можливе виникнення НС місцевого рівня, що загрожують життю та здоров'ю людей або суттєвому погіршенню їх умов життєдіяльності, а також ускладнення соціально-політичної, економічної та екологічної ситуації в регіоні та в його окремих районах.

Класифікація терористичних загроз в Україні за їх рівнями здійснюється Антитерористичним центром при Службі безпеки України з метою організації координації діяльності із запобігання терористичним актам.

При визначенні важливості об'єкту терористичних спрямувань основним показником є ступінь збитків та негативних наслідків, які можуть статись внаслідок терористичного акту на зазначеному об'єкті. При цьому розрахунки проводяться за максимально можливими наслідками (людські втрати, аварії, економічні збитки, негативні соціально-політичні наслідки тощо) терористичної діяльності.

Особливу категорію становлять масові заворушення. Масові заворушення є злочинною формою прояву невдоволення діяльністю місцевих органів державної влади й місцевого самоврядування, які супроводжуються

погромними діями, руйнуваннями, підпалами, наданням опору (у тому числі й збройного) представникам влади, невиконанням їхніх вказівок, а також різноманітними замахами на життя й здоров'я громадян, різні форми власності. Особлива небезпека полягає в тому, що підривається авторитет влади, дезорганізується робота промислових підприємств, транспорту, державних і громадських організацій, заподіюється значна матеріальна й моральна шкода.

ВИСНОВКИ

Боротьба з тероризмом на території України має ґрунтуватися насамперед на законодавчо визначених на національному рівні принципах з урахуванням основних положень Глобальної контртерористичної стратегії ООН та Контртерористичної стратегії Європейського Союзу.

Реалізація заходів щодо боротьби із тероризмом та мінімізації наслідків має впроваджуватися у таких напрямках:

- визначення та аналіз причин і умов, що сприяють поширенню тероризму;
- удосконалення правових та організаційних основ боротьби з тероризмом;
- удосконалення існуючих, розроблення та імплементація нових методів боротьби з тероризмом;
- оптимізація шляхів та способів захисту прав і свобод людини і громадянина, захисту суспільства та держави від терористичних посягань;
- інформаційне, наукове, кадрове та матеріально-технічне забезпечення реалізації державної політики у сфері боротьби з тероризмом;
- підвищення рівня інформованості суспільства про небезпеку та масштаби тероризму;
- формування громадської думки з метою сприяння ефективній реалізації державної політики у сфері боротьби з тероризмом;
- розвиток міжнародного співробітництва у сфері боротьби з тероризмом.